

## ZAKLÁDÁNÍ JZD

Na základě zákona o JZD (č. 69/1949 Sb.) mělo v každé obci vzniknout jednotné zemědělské družstvo (JZD) a nahradit tak všechny dosavadní typy družstev (např. strojní, hospodářská, meliorační, elektrářská apod.). Zakládání JZD bylo rozloženo do tří etap. „*Nejprve se podle plánu mělo přistoupit k založení družstev v těch obcích, kde jsou strojní družstva, dále pak všude tam, kde jsou jiná družstva a nakonec tam, kde organizace strany požádají o jejich založení.*“ Dalším organizačním krokem, který měly na starosti okresní výbory komunistické strany, byl výběr politicky spolehlivých občanů pro funkci instruktora. Tito lidé byli posléze seznámeni se zákonem a stanovami JZD. Referenti měli nejdříve informovat o JZD místní organizace komunistické strany. Současně s tím mělo být projednáno složení přípravného výboru JZD. Poté místní sdružení Jednotného svazu českých zemědělců (JSČZ) spolu s okresní družstevní radou měly v nejbližší možné době svolat v jednotlivých obcích schůzi členů stávajících družstev, na které měl okresní instruktor objasnit význam a poslání JZD. Současně měla být navržena kandidátka přípravného výboru JZD a zajištěno její schválení.

Vedoucí komunističtí funkcionáři zabývající se zemědělskou politikou, i díky této teoretické přípravě, očekávali rychlý průběh celé akce a nebrali v úvahu obavy špiček Komunistické strany Československa, které tušily odpor rolníků ke kolektivnímu hospodářství. Již v březnu 1949 se ukázalo, že přílišný optimismus funkcionářů nebyl na místě. Hned od začátku se uplatňování *zákona o JZD* setkal s nepochopením místních a okresních funkcionářů komunistické strany. Jen výjimečně přicházely zprávy o bezvýhradně kladném přijetí zákona. V řadě obcí došlo k pasivnímu odporu rolníků tím, že se na schůze buď vůbec nedostavili nebo odcházeli v době, když se začalo hovořit o JZD. V mnoha případech byli instruktoři při schůzích slovně uráženi, vyháněni z obce nebo dokonce fyzicky napadeni apod. I přes všechny odpor byl výsledek schůzí úctyhodný. Vzniklo značné množství přípravných výborů JZD a následně jednotných zemědělských družstev. Většina těchto přípravných výborů a JZD samotných však nevykazovala žádnou společnou činnost nebo sice rozvinula činnost, ale často jen v jediném a někdy i ve značně odlehlém oboru zemědělského podnikání. Nejvíce jednotných zemědělských družstev se ustavilo především v pohraničních oblastech. Pro mnohé tamní osídlence to bylo vlastně východisko z nouze. Rolníci, kteří přišli do pohraničí z jiných klimatických a půdních poměrů, se teprve seznamovali s novými výrobními podmínkami, byli oslabeni důsledky sucha z roku 1947 a jejich hospodářské výsledky byly tudíž velmi špatné. Často se tu stali hospodáři bývalí deputátníci ze statku a velkostatku, kteří sice znali zemědělské práce, ale o skutečném hospodaření neměli potuchy. Hledali proto, kdo by je z nového postavení a nezvládnuté odpovědnosti vyvedl.



(JECH, K. : Soumrak selského stavu 1945-1960. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2001; KAPLAN, K. : *Nekrvavá revoluce*. Mladá fronta, Praha 1993; PŠENIČKOVÁ, J. (ed.):

*Zemědělské družstevnictví: kolektivizace – Vznik JZD 1948-1949. Státní ústřední archiv, Praha 1995.)*

1949

Dne 16. března byla svolána členská schůze KSČ, kde mimo vlastní program schůze byli členové seznámeni s obsahem dopisu ÚV KSČ, který informoval o zakládání JZD. Zde bylo přijato usnesení, že členové strany budou tento vývoj podporovat.

Hned poté v sobotu 19. března svolal OV KSČ na 20. hodinu do střediskové obce Meclova zástupce výborů základních organizací z okolních obcí – Mašovic, Březí, Mračnic, Ohnišovic, Němčic a samotného Meclova, kde tehdejší zemědělský tajemník OV KSČ v Horšovské Týně podal výklad o zákonu o JZD. Rozcházeli jsme se po půlnoci do svých domovů a ihned v neděli 20.3. svolal předseda organizace výbor organizace, kde bylo usneseno sestavit návrh na složení přípravného výboru JZD. Tu neděli 20.3. 1949 byly ustaveny čtyři přípravné výbory v okrese Horšovský Týn, a to Mašovice, Mračnice, Poběžovice a Vitání.



Z desíti navržených členů přípravného výboru bylo osm komunistů. Na této výborové schůzi byly ustaveny agitační dvojice, aby navštívily ještě během neděle všechny usedlosti, seznámily je s výsledkem jednání a požádaly je, aby se ve svých rodinách poradili, zda jsou ochotni do JZD vstoupit, a aby své rozhodnutí sdělili do pondělí 21.3. A výsledek? Všech 20 zemědělských usedlostí se za členy JZD přihlásilo a k tomu 3 bezzemci v obci bydlící. Takový byl počátek socializace naší vesnice.

Výsledek tohoto jednání byl oznámen Okresní družstevní radě v Horšovském Týně. V měsíci dubnu, po potvrzení platnosti navrženého přípravného výboru, byla konána ustavující schůze JZD, kde byl navržený přípravný výbor schválen, a tím definitivně 4. 4. 1949 JZD ustaveno. V květnu už byl zvolený výbor (představenstvo) zapsán do krajského soudního rejstříku a tím dán JZD právní podklad.

Nyní nastaly ty pravé družstevní starosti. Plánů bylo mnoho. V rostlinné výrobě jsme už udělali alespoň malý krůček organizování práce ve strojním družstvu, které ustanovením JZD přešlo do JZD, přičemž podíly na strojích jednotlivých členů byly převzaty do JZD.

Šlo nám o to, jak provedeme tohoto roku žně.

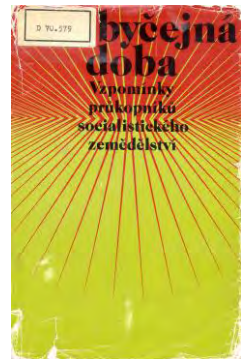
(HOLÁ, V., VICHEREK, F (ed.) : *Neobyčejná doba: Vzpomínky průkopníků socialistického zemědělství*. Svoboda, Praha 1980, s. 36.)

## **MOŽNÉ OTÁZKY:**

- Charakterizujte osobu vypravěče a jeho motiv k sepsání tohoto příspěvku..
- Jaké osoby z řad zemědělců byli vybíráni do přípravných výborů a vedení JZD?
- Jaký mohl být důvod brzkého založení JZD v Mašovicích?
- Pokuste se srovnat ideologický obraz zakládání JZD s historickou skutečností.

**HOLÁ, V., VICHEREK, E. (ed.): *Neobyčejná doba: Vzpomínky průkopníků socialistického zemědělství*. Svoboda, Praha 1980.**

Publikace *Neobyčejná doba* je mozaikou rozličných vzpomínek, autentických výpovědí přímých účastníků procesu socializace venkova viděna optikou normalizace. Sborník vznikl na základě soutěže *vzpomínek pamětníků kolektivizace zemědělství v Československu*, kterou na počátku 70. let 20. století vyhlásil tehdejší Ústav marxismu leninismu ÚV KSČ. Cílem vydavatelů bylo ospravedlnit násilný proces transformace československého venkova a vyzdvihnout úsilí tehdejších funkcionářů místních organizací KSČ, národních výborů a nově vzniklých JZD a STS při prosazování socialistických forem zemědělství.



Příspěvek *Družstvo na pevných základech* od Petra Krause, bývalého předsedy strojního družstva a funkcionáře JZD v Mašovicích, popisuje poválečné události v malé obci na Domažlicku v blízkosti státních hranic se Spolkovou republikou Německo. Přes odsun německého obyvatelstva a usazení nových osídlenců nejrozumnějších povolání převážně z nedaleké obce Starý Klíčov i nově příchozích reemigrantů z Volyně přikračuje autor k vyprávění o počátcích socialistického družstevnictví až po založení a první léta místního JZD.

